

**UCHWAŁA NR XVIII/206/2015
RADY MIEJSKIEJ KALISZA
z dnia 29 grudnia 2015 roku**

**w sprawie przyjęcia Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej w Mieście Kaliszu
na lata 2016-2018.**

Na podstawie art. 4 ust. 1 pkt 3a w zw. z art. 91 i art. 92 ust 1 pkt 1 i ust. 2 ustawy z dnia 05 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2015 r., poz. 1445) i art. 180 pkt 1 ustawy z dnia 09 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U z 2015 r., poz. 332 z późn. zm.), uchwala się co następuje:

§ 1

Przyjmuje się Program Rozwoju Pieczy Zastępczej w Mieście Kaliszu na lata 2016-2018, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2

Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Kalisza.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia z mocą obowiązującą od dnia 1 stycznia 2016 r.

*Przewodniczący
Rady Miejskiej Kalisza
/.../
Andrzej Plichta*

UZASADNIENIE
DO UCHWAŁY NR XVIII/206/2015
RADY MIEJSKIEJ KALISZA
z dnia 29 grudnia 2015 roku

**w sprawie przyjęcia Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej w Mieście Kaliszu
na lata 2016-2018.**

Stosownie do treści art. 180 pkt 1 ustawy z dnia 09 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U z 2015 r., poz. 332 z późn. zm.), do zadań własnych powiatu należy opracowanie i realizacja 3 -letnich powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej, zawierających między innymi coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych. Dotychczas obowiązujący Program Rozwoju Pieczy Zastępczej przyjęty był na lata 2013-2015. W związku z powyższym podjęcie przedmiotowej uchwały jest konieczne i uzasadnione.

Prezydent
Miasta Kalisza
/.../
Grzegorz Sapiński

Załącznik do uchwały
Nr XVIII/206/2015
Rady Miejskiej Kalisza
Z dnia 29 grudnia 2015 r.

**PROGRAM ROZWOJU PIECZY
ZASTĘPCZEJ
W MIEŚCIE KALISZU
NA LATA 2016-2018**

SPIS TREŚCI

1.	WSTĘP1	
2.	DIAGNOZA PIECZY ZASTĘPCZEJ NA TERENIE MIASTA KALISZA	2
2.1.	INSTYTUCJONALNA I RODZINNA PIECZA ZASTĘPCZA.....	2
2.1.1	INSTYTUCJONALNA PIECZA ZASTĘPCZA.....	2
2.2	RODZINNA PIECZA ZASTĘPCZA.....	7
2.2.1	RODZINNE DOMY DZIECKA.....	12
2.2.2	PRZYCZYNY UMIESZCZANIA DZIECI W RODZINNEJ PIECZY ZASTĘPCZEJ.....	15
2.2.3	USAMODZIELNIANI WYCHOWANKOWIE.....	19
3.	POZYSKIWANIE KANDYDATÓW I PROMOWANIE IDEI RODZINNEJ PIECZY ZASTĘPCZEJ.....	23
4.	SZKOLENIA KANDYDATÓW NA RODZINY ZASTĘPCZE.....	24
5.	WSPIERANIE RODZIN ZASTĘPCZYCH.....	25
5.1	KOORDYNATORZY RODZINNEJ PIECZY ZASTĘPCZEJ.....	25
6.	CELE i ZADANIA PROGRAMU	27
7.	LIMITY RODZIN ZASTĘPCZYCH ZAWODOWYCH NA LATA 2016-2018	30
8.	ZAKŁADANE REZULTATY REALIZACJI PROGRAMU	30
9.	ZAGROŻENIA DLA REALIZACJI ZADAŃ UJĘTYCH W PROGRAMIE	31
10.	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	31
11.	ADRESACI PROGRAMU	32
12.	MONITOROWANIE PROGRAMU	32
	SPIS TABEL	33
	SPIS WYKRESÓW	35

1. WSTĘP

Ustawa z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, która weszła w życie 1 stycznia 2012r. w swoich założeniach opiera się przede wszystkim na dobru dziecka i jego prawie do wychowywania się i dorastania w kochającej go rodzinie. Wspieranie rodziny będącej w kryzysie, pozyskiwanie kandydatów na pełnienie funkcji rodziny zastępczej i prowadzących rodzinne domy dziecka, wspieranie istniejących już rodzinnych form opieki zastępczej, pomoc w przygotowaniu do samodzielnego życia wychowanków opuszczających pieczę zastępczą to jedne z głównych celów ww. ustawy.

Ustawa, która rozszerzyła formy finansowego jak i pozafinansowego wsparcia rodzin zastępczych oraz rodzinnych domów dziecka, od momentu wejścia w życie była wielokrotnie nowelizowana.

Zadania związane z tworzeniem i wspieraniem zastępczego środowiska rodzinnego dla miasta Kalisza realizuje Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kaliszu wypełniając funkcję organizatora rodzinnej pieczy zastępczej.

Szeroki wachlarz świadczeń i innych form pomocy w sposób znaczący wpłynął na rozwój i wsparcie rodzicielstwa zastępczego na terenie miasta Kalisza: począwszy od roku 2012 – corocznie odbywają się szkolenia dla kandydatów na rodziny zastępcze. Istniejące rodziny zastępcze oraz rodzinne domy dziecka są wzmacniane pomocą koordynatora, a także innymi formami wsparcia. Powstają kolejne rodziny zastępcze zawodowe i rodzinne domy dziecka.

Jednym z wymogów cytowanej ustawy jest opracowywanie 3-letniego powiatowego programu rozwoju pieczy zastępczej.

Dotychczasowy program obejmował lata 2013-2015, a realizację jego zadań w ostatnich trzech latach ułatwiały m.in. otrzymywane dotacje z Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej.

Zdobyte doświadczenie w pracy z dziećmi, rodzinami zastępczymi i pełnoletnimi wychowankami opuszczającymi pieczę zastępczą wskazuje jednoznacznie, iż zasadne jest kontynuowanie założeń programu w kolejnych latach.

Dalszy rozwój pieczy zastępczej w mieście Kaliszu jest konieczny, gdyż ciągle zbyt wiele dzieci wymaga opieki poza ich rodziną naturalną.

2. DIAGNOZA PIECZY ZASTĘPCZEJ NA TERENIE MIASTA KALISZA

2.1. INSTYTUCJONALNA I RODZINNA PIECZA ZASTĘPCZA

2.1.1 INSTYTUCJONALNA PIECZA ZASTĘPCZA

Instytucjonalną formą pieczy zastępczej w Kaliszu jest Dom Dziecka z Filią, który jest placówką opiekuńczo-wychowawczą typu socjalizacyjnego. Dom Dziecka funkcjonuje przy ul. Skarszewskiej 3, a jego Filia przy ul. Prostej 4/1. Placówka posiada łącznie 40 miejsc (w tym: 30 miejsc w Domu Dziecka oraz 10 miejsc w Filii).

Poniższa tabela przedstawia zestawienie średniej miesięcznej liczby dzieci przebywających w placówce opiekuńczo – wychowawczej na terenie miasta Kalisza.

Tabela 1. Średnia miesięczna liczba dzieci przebywających w danym roku w Domu Dziecka w Kaliszu.

Rok	2012	2013	2014	2015*
Dom Dziecka z Filią	44	45	39	41

*według stanu do dnia 30.09.2015r.

Dane: MOPS w Kaliszu.

Tabela 2. Wiek dzieci z miasta Kalisza przebywających w Domu Dziecka w Kaliszu oraz w placówkach opiekuńczo - wychowawczych na terenie innych powiatów.

Wiek dzieci	Liczba dzieci w Domu Dziecka w Kaliszu	Liczba dzieci w placówkach – opiekuńczo wychowawczych na terenie innych powiatów
Dzieci poniżej 1 roku	2	0
Dzieci od 1-3 lat	3	1
Dzieci od 4-6 lat	2	1
Dzieci od 7-13 lat	19	8
Dzieci od 14-17 lat	12	19
Dzieci od 18-24 lat	5	5
Łączna liczba dzieci	41	34

Dane: MOPS w Kaliszu.

Biorąc pod uwagę wiek dzieci pochodzących z Kalisza, które przebywają w placówkach opiekuńczo – wychowawczych wynika, że największą grupę stanowią dzieci w wieku od 7 – 17 lat.

Z doświadczeń ostatnich kilku lat wynika, że konieczność zapewniania opieki i bezpieczeństwa dzieciom, które musiały zostać zabrane ze swoich rodzinnych domów powodowała, że Dom Dziecka w Kaliszu przyjmował dzieci ponad przepisowy limit miejsc oraz poniżej wieku określonego przepisami prawa (zgodnie z przepisami do placówek opiekuńczo-wychowawczych nie powinny być kierowane dzieci poniżej 7 lat; natomiast od 2016 – poniżej lat 10).

Realizując swoje statutowe obowiązki placówka w sposób ciągły realizuje indywidualne plany pracy z dzieckiem i współpracuje ze środowiskiem lokalnym oraz rodziną dziecka w celu skrócenia jego pobytu w instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Tabela 3. Zestawienie dzieci opuszczających Dom Dziecka w Kaliszu przed ukończeniem 18 roku życia.

Rok	2012	2013	2014	2015*
Powrót do rodziny biologicznej	0	4	6	7
Umieszczenie w rodzinie zastępczej/rodzinnym domu dziecka	4	1	5	2
Umieszczenie w rodzinie adopcyjnej	3	3	0	0
Umieszczenie u opiekunów prawnych	1	0	0	0
Przeniesienie do innej placówki	2	1	0	0
Usamodzielnienie się	2	4	0	0
Umieszczenie w Młodzieżowym Ośrodku Wychowawczym	0	3	1	0

*według stanu do dnia 30.09.2015r.

Dane: MOPS w Kaliszu.

Analizując powyższe dane wynika, że wzrasta liczba dzieci, które powracają z kaliskiego Domu Dziecka do swoich rodziców.

W przypadku zwolnienia miejsc kolejne dzieci, wobec których Sąd orzekł umieszczenie w instytucjonalnej pieczy zastępczej, kierowane są do kaliskiej placówki. Na przestrzeni lat 2012-2015 liczba skierowań dzieci wyglądała następująco: w 2012r. do Domu Dziecka w Kaliszu skierowano 17 dzieci, w 2013r. – 11 dzieci; w 2014r. – 8 dzieci; natomiast w 2015r. (według stanu do dnia 30.09.2015r.) – 11 dzieci.

Małoletnie dzieci, które z powodu braku wolnych miejsc nie mogły być skierowane do Domu Dziecka w Kaliszu, umieszczane są w placówkach na terenie innych powiatów.

Brak wolnych miejsc w placówkach nadal wydaje się być powszechnym problemem.

Należy zwrócić uwagę, że znalezienie wolnych miejsc dla dzieci w pieczy zastępczej na terenie najbliższych powiatów, a nawet całej Polski stanowi wielką trudność. Z analizy korespondencji wynika, że niemal codziennie powiatowe centra pomocy rodzinie, czy miejskie ośrodki pomocy społecznej wymieniają się pytaniami (i najczęściej odmownymi odpowiedziami) na temat wolnych miejsc w rodzinnej czy instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Dla przykładu w przypadku jednego z postanowień Sądu (dotyczącego dwójki dzieci) – Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kaliszu wystosował zapytanie do 97 powiatów. Na powyższe zapytanie Ośrodek otrzymał tylko jedną pozytywną odpowiedź - z Krasnegostawu. Miejscowość ta jest oddalona od Kalisza o 478 km.

Na dzień 30.09.2015r. nie zostało zrealizowanych 7 postanowień sądowych wobec 9 dzieci, które z powodu braku miejsc nie zostały umieszczone w placówkach opiekuńczo – wychowawczych .

Zróznicowanie miesięcznych kosztów utrzymania w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, do których kierowane są dzieci z miasta Kalisza pokazuje poniższa tabela.

Tabela 4. Miesięczne koszty utrzymania jednego dziecka w latach 2014-2015 w instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Placówka	Miesięczny koszt utrzymania jednego dziecka w 2014r.	Miesięczny koszt utrzymania jednego dziecka w 2015r.*
Dom Dziecka w Kaliszu	3 923,52 zł	od lutego 4 403,78 zł

Dom Dziecka w Liskowie	4 539,66 zł	od kwietnia 4 590,03 zł
Dom Dziecka w Pleszewie	3 577,00 zł	od lutego 3 790,00 zł
Pogotowie Opiekuńcze w Pleszewie	3 518,00 zł	od lutego 3 562,00 zł
Salezjańska Placówka Opiekuńczo - Wychowawcza w Dobieszczyźnie (powiat jarociński)	2 897,09 zł	od kwietnia 3 068,43 zł
Dom Wsparcia Dziecka i Rodziny w Górze (powiat jarociński)	4 366,16 zł	od kwietnia 4 094,95 zł
Dom dla Dzieci i Młodzieży w Nowym Świecie (powiat turecki)	2 610,00 zł	od kwietnia 2 641,00 zł
Placówka Opiekuńczo - Wychowawcza w Rafałówce (powiat sieradzki)	5 021,42 zł	od marca 4 970,00 zł
Placówka Opiekuńczo - Wychowawcza w Nowym Sączu (powiat nowosądecki)	5 411,84 zł	od marca 4 691,09 zł
Placówka Opiekuńczo - Wychowawcza w Wydrznie (powiat grudziądzki)	3 870,59 zł	3 870,59 zł
Rodzinny Dom Dziecka w Białobłotach (powiat pleszewski)	2 336,00 zł	od lutego 2 272,00 zł

Dane: MOPS w Kaliszu.

*według stanu do dnia 30.09.2015r.

Regularnej analizie poddawana jest liczba dzieci przebywających w instytucjonalnej pieczy zastępczej na terenie innych powiatów oraz koszty jakie z tego tytułu ponosi miasto Kalisz.

Zebrane dane prezentuje poniższa tabela.

Tabela 5. Łączna liczba dzieci pochodzących z Kalisza przebywających w placówkach opiekuńczo - wychowawczych poza Kaliszem w poszczególnych latach wraz z kosztami za dany rok.

Rok	2012	2013	2014	2015*
Liczba dzieci	52	53 (w tym 8 dzieci w pogotowiu opiekuńczym)	45 (w tym 9 dzieci w pogotowiu opiekuńczym)	34 (w tym 5 dzieci w pogotowiu opiekuńczym)
Wydatki związane z utrzymaniem dzieci	1 572 230,94 zł	1 540 264,10 zł	1 529 440,37 zł	959 526,53 zł

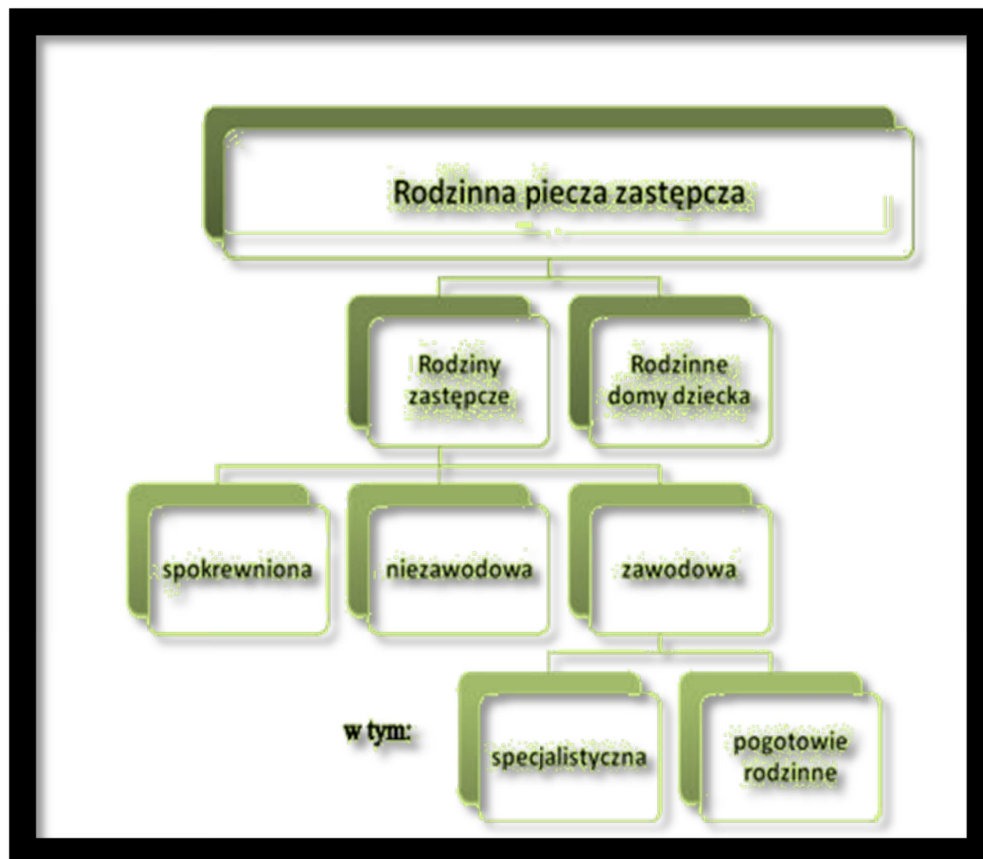
*według stanu do dnia 30.09.2015r.

Dane: MOPS w Kaliszu.

Podsumowując powyższe zestawienia wynika, że liczba dzieci z miasta Kalisza wychowujących się w instytucjonalnej pieczy zastępczej na terenie innych powiatów w ciągu ostatnich kilku lat maleje. Na ww. sytuację mają wpływ m.in. opuszczenie placówki przez wychowanków po 18 roku życia oraz powrót dzieci do rodziców biologicznych (dzięki pracy asystentów i pracowników socjalnych).

2.2 RODZINNA PIECZA ZASTĘPCZA

Wykres 1 .Formy rodzinnej pieczy zastępczej.

Do form rodzinnej pieczy zastępczej należą: rodziny zastępcze spokrewnione, niezawodowe i zawodowe oraz rodzinne domy dziecka.

Spokrewnioną rodzinę zastępczą tworzą dziadkowie lub rodzeństwo dziecka.

Niezawodową rodzinę zastępczą tworzą osoby z rodziny dziecka (ciotka, wujek) lub osoby niespokrewnione z dzieckiem, profesjonalnie przeszkolone i zakwalifikowane do pełnienia swojej funkcji przez organizatora rodzinnej pieczy zastępczej.

Zawodowe rodziny zastępcze (w tym specjalistyczne rodziny zastępcze oraz pełniące funkcję pogotowia rodzinnego) tworzone są przez osoby niespokrewnione z dzieckiem, które zostały profesjonalnie przeszkolone i zakwalifikowane do pełnienia swojej funkcji przez organizatora rodzinnej pieczy zastępczej.

W niezawodowej i zawodowej rodzinie zastępczej może przebywać maksymalnie 3 dzieci (dopuszczalne jest umieszczanie w tym samym czasie większej liczby dzieci, jeżeli stanowią dla siebie rodzeństwo).

Rodzinne domy dziecka tworzą osoby niespokrewnione z dzieckiem. W rodzinnym domu dziecka może przebywać maksymalnie 8 dzieci (dopuszczalne jest umieszczanie w tym samym czasie większej liczby dzieci, jeżeli stanowią dla siebie rodzeństwo).

Spośród ww. typów rodzin zastępczych na terenie miasta Kalisza nie funkcjonuje jedynie pogotowie rodzinne. Trwa jednak proces utworzenia tej formy zawodowej rodzinnej pieczy zastępczej.

Tabela i wykres poniżej przedstawiają zestawienie liczby dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej na przełomie lat 2012 – 2015.

Tabela 6. Liczba rodzin zastępczych funkcjonujących na terenie Kalisza oraz liczba dzieci przebywających w tych rodzinach w latach 2012-2015.

Rok	2012	2013	2014	2015*
Spokrewnione	91	104	107	97
Niezawodowe	36	38	39	30
Zawodowe	5	5	5	6***
Łączna liczba rodzin zastępczych	132	147	151	133
Liczba dzieci w tych rodzinach	182 w tym: 23**	198 w tym: 27**	212 w tym: 25**	183 w tym: 28**

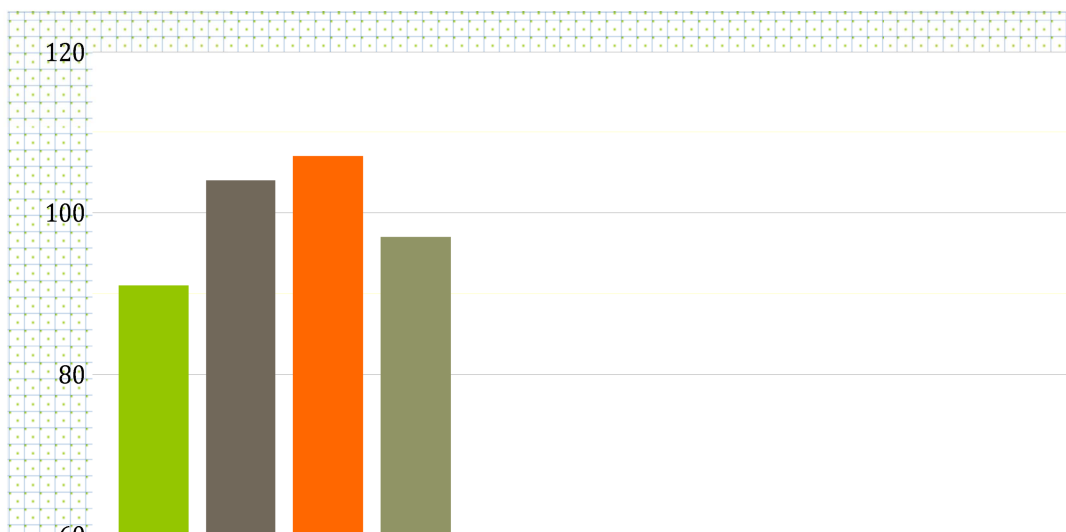
*według stanu do dnia 30.09.2015r.

** dzieci pochodzące z innych powiatów

***jedna z rodzin zawodowych, w której wychowuje się 4 dzieci pochodzących z terenu Kalisza funkcjonuje w miejscowości Szale. Umowę z ww. rodziną miasto Kalisz podpisało w 2015r.

Dane: MOPS w Kaliszu.

Wykres 2. Typy rodzin zastępczych w mieście Kaliszu w latach 2012-2015.

Z powyższych zestawień wynika, że na przestrzeni ostatnich kilku lat liczba rodzin zastępczych i liczba dzieci w tych rodzinach utrzymuje się na podobnym poziomie (dane za rok 2015, nie są danymi za pełny rok). Nadal dominującą formą rodziny zastępczej są rodziny zastępcze spokrewnione z dzieckiem. Przy dobrze funkcjonującym systemie rodzinnym to właśnie członkowie najbliższej rodziny: dziadkowie, starsze rodzeństwo przejmuje wychowanie małego dziecka, w przypadku kiedy rodzice nie są zdolni zapewnić właściwej opieki.

Najbardziej sprzyjające wychowawczo jest powierzenie opieki nad dzieckiem osobom, które dziecko zna, jak również (jeżeli to możliwe) – w miejscu dotychczasowego zamieszkania, lub w jego pobliżu, tak aby można było podtrzymywać relacje z osobami bliskimi. Nie zawsze jest to jednak możliwe.

Dzieci z terenu miasta Kalisza umieszczane są również w rodzinach zastępczych na terenie innych powiatów. Wówczas miasto Kalisz jako powiat właściwy, ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem w pieczy zastępczej ponosi koszty utrzymania dzieci w tych rodzinach.

Tabela 7. Liczba rodzin zastępczych wychowujących dzieci z miasta Kalisza na terenie innych powiatów.

Rok	2012	2013	2014	2015*
Liczba rodzin zastępczych	24	23	24	27
Liczba dzieci w tych rodzinach	43	39	35	37

*według stanu do dnia 30.09.2015r.

Dane: MOPS w Kaliszu.

Powyższe zestawienie wskazuje, że liczba kaliskich dzieci wychowujących się na terenie innych powiatów w okresie od 2012 do 2015 roku utrzymuje się na podobnym poziomie.

Koszty poniesione na pomoc finansową na utrzymanie dzieci pochodzących z miasta Kalisza, a przebywających w rodzinach zastępczych na terenie innych powiatów w latach 2012-2015 przedstawia tabela nr 8.

Tabela 8. Pomoc finansowa na utrzymanie dzieci pochodzących z miasta Kalisza, a przebywających w rodzinach zastępczych na terenie innych powiatów.

Rok	2012	2013	2014	2015*
Koszty	548 273,40 zł	548 652,40 zł	467 214,21 zł	350 127,03 zł

*według stanu do dnia 30.09.2015r.

Dane: MOPS w Kaliszu.

W powyższych kosztach uwzględniono: świadczenie na pokrycie kosztów utrzymania dziecka wraz z dodatkiem z tytułu niepełnosprawności, świadczenie na pokrycie niezbędnych wydatków związanych z potrzebami przyjmowanego dziecka, wynagrodzenia z pochodnymi dla zawodowych rodzin zastępczych, wynagrodzenia z pochodnymi dla osób zatrudnionych do pomocy w zawodowych rodzinach zastępczych, dofinansowanie do wypoczynku poza miejscem zamieszkania dziecka w wieku od 6 do 18 roku życia, wydatki związane z wystąpieniem zdarzeń losowych lub innych zdarzeń mających wpływ na jakość sprawowanej opieki, środki finansowe na utrzymanie lokalu mieszkalnego w budynku wielorodzinnym lub domu jednorodzinnym, środki finansowe na pokrycie kosztów związanych z przeprowadzeniem remontu lokalu mieszkalnego lub domu jednorodzinnego.

Koszty pomocy finansowej dla rodzin zastępczych z miasta Kalisza w latach 2012-2015 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 9. Koszty utrzymania dzieci pochodzących z miasta Kalisza i przebywających w rodzinach zastępczych na terenie miasta Kalisza.

Rok	2012	2013	2014	2015*
Świadczenie na pokrycie kosztów utrzymania dziecka, dodatek z tytułu niepełnosprawności	1 367 677,86 zł	1 373 222,48 zł	1 399 169,51 zł	1 049 660,85 zł
Świadczenie na pokrycie niezbędnych wydatków związanych z potrzebami przyjmowanego dziecka	8 500,00 zł	23 600,00 zł	7 189,02 zł	8 220,00 zł
Dofinansowanie do wypoczynku poza miejscem zamieszkania dziecka	1 350,00 zł	3 000,00 zł	5 025,00 zł	17 870,00 zł
Wynagrodzenie z pochodnymi dla zawodowych rodzin zastępczych	75 782,84 zł	75 766,80 zł	75 056,64 zł	44 157,76 zł
Wynagrodzenie z pochodnymi dla osób do pomocy	0	0	0	7 718,03 zł
Świadczenie na pokrycie wydatków związanych z wystąpieniem zdarzenia losowego	0	0	1 000,00 zł	300,00 zł
Środki finansowe na utrzymanie lokalu mieszkalnego w budynku wielorodzinnym lub domu jednorodzinnym, w którym jest prowadzony rodzinny dom dziecka	0	0	0	945,96 zł
Środki finansowe na pokrycie kosztów związanych z przeprowadzeniem remontu lokalu mieszkalnego lub domu jednorodzinnego	0	0	0	3 000,00 zł
Łącznie	1 453 310,70 zł	1 475 589,28 zł	1 487 440,17 zł	1 131 872,60 zł

*koszty obejmują wydatki od stycznia do końca września 2015r.

Dane: MOPS w Kaliszu.

Z powyższej tabeli wynika, że zdecydowanie rosną koszty związane z utrzymaniem dziecka w rodzinnej pieczy zastępczej. Sytuacja ta spowodowana jest faktem, że rodziny zastępcze coraz częściej korzystają z pomocy fakultatywnej. Dla przykładu z pomocy w formie dofinansowania do wypoczynku poza miejscem zamieszkania skorzystało w 2015r. - 34 dzieci. Liczba ta zwiększyła się w stosunku do roku poprzedniego (w 2014r. skorzystało 22 dzieci).

2.2.1 RODZINNE DOMY DZIECKA

Szczególną formą rodzinnej pieczy zastępczej są rodzinne domy dziecka. W chwili obecnej dla miasta Kalisza funkcjonują cztery rodzinne domy dziecka, w których przebywa łącznie 19 dzieci. Należy podkreślić, że liczba rodzinnych domów dziecka podwoiła się w stosunku do roku 2014. Umowę na prowadzenie dwóch rodzinnych domów dziecka miasto Kalisz podpisało w 2015r.

Trzy rodzinne domy dziecka funkcjonują na terenie miasta Kalisza, natomiast jeden - na terenie gminy Godziesze (miasto Kalisz wykorzystując możliwości jakie daje ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej podpisało w 2012r. porozumienie z powiatem kaliskim na funkcjonowanie rodzinnego domu dziecka na terenie gminy Godziesze. W domu tym wychowuje się 5 dzieci z terenu miasta Kalisza).

Tabela 10. Liczba rodzinnych domów dziecka obsługiwanych przez miasto Kalisz na przełomie lat 2012-2015.

Rok	2012	2013	2014	2015
Ilość rodzinnych domów dziecka	2	2	2	4
W tym liczba dzieci	9	10	10	20*

*jedno z dzieci w ciągu 2015 roku powróciło do domu rodzinnego.

Dane: MOPS w Kaliszu.

Tabela 11. Udzielona pomoc finansowa dla rodzinnych domów dziecka w latach 2012-2015.

Rok	2012	2013	2014	2015
Świadczenie na pokrycie kosztów utrzymania dziecka, dodatek z tytułu niepełnosprawności	57 400,00 zł	112 480,00 zł	123 199,60 zł	147 459,29 zł
Świadczenie na pokrycie niezbędnych wydatków związanych z potrzebami przyjmowanego dziecka	0	2 000,00 zł	0	6 500,00 zł
Wynagrodzenia z pochodnymi dla prowadzących rodzinny dom dziecka	35 715,00 zł wynagrodzenia + 7 136,07 zł pochodne	70 729,33 zł wynagrodzenia + 14 082,31 zł pochodne	76 800,00 zł wynagrodzenia + 15 290,88 zł pochodne	92 567,22 zł wynagrodzenia +17 829,02zł pochodne
Wynagrodzenie z pochodnymi dla osób zatrudnionych do pomocy w rodzinnym domu dziecka	4 796,40 zł	16 190,10 zł	27 078,37 zł	28 909,47 zł
Dofinansowanie do wypoczynku poza miejscem zamieszkania dziecka	2 000,00 zł	4 265,00 zł	4 500,00 zł	7 000,00 zł
Środki finansowe innych nieprzewidzianych kosztów związanych z opieką i wychowaniem dziecka lub funkcjonowaniem rodzinnego domu dziecka	719,55 zł	320,00 zł	1 670,00 zł	3 098,50 zł
Środki finansowe na utrzymanie lokalu mieszkalnego w budynku wielorodzinnym lub domu jednorodzinnym, w którym jest prowadzony rodzinny dom dziecka	9 458,69 zł	23 566,74 zł	22 430,03 zł	19 142,75 zł
Środki finansowe na pokrycie kosztów związanych z przeprowadzeniem remontu lokalu mieszkalnego lub domu	1 871,00 zł	10 374,00 zł	3 620,00 zł	3000,00 zł

jednorodzinnego				
Wynagrodzenie z pochodnymi dla rodziny pomocowej	0	0	293,29 zł	0
Łącznie	119 096,71 zł	254 007,48 zł	274 882,17 zł	325 506,25 zł

Dane: MOPS w Kaliszu.

Z powyższej tabeli wynika, że pomoc finansowa dla rodzinnych domów dziecka zwiększa się z roku na rok. Utworzenie w 2015r. dwóch nowych rodzinnych domów dziecka spowodowało znaczny wzrost kosztów. Należy zaznaczyć, że rodzinne domy dziecka korzystają z najszerszego wachlarza pomocy finansowej, co znacznie zwiększa koszty utrzymania.

Tabela 12. Średni koszt utrzymania dziecka z miasta Kalisza w placówce opiekuńczo - wychowawczej, rodzinnym domu dziecka oraz rodzinie zastępczej zawodowej i zawodowej specjalistycznej według stanu do dnia 30.09.2015r.

Koszt	Placówka opiekuńczo – wychowawcza: Dom Dziecka w Kaliszu	Średnia miesięczna kwota wydatków na jedno dziecko na terenie innych powiatów	Rodzinny Dom Dziecka, w którym przebywa pięcioro dzieci	Rodzina zastępcza zawodowa z czwórką dzieci	Rodzina zastępcza zawodowa specjalistyczna z dwójką dzieci niepełnosprawnych
	4 403,78 zł	4 115,30 zł	2 284,50 zł	2 429,89 zł	2 859,17 zł

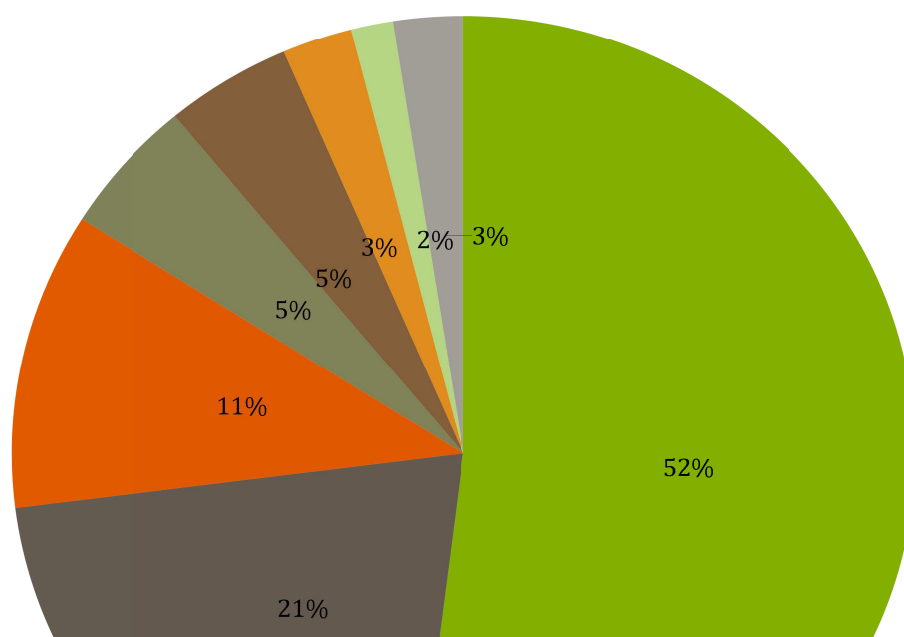
Dane: MOPS w Kaliszu.

Z powyższej tabeli wynika, że średni miesięczny koszt utrzymania dzieci w instytucjonalnych formach pieczy zastępczej są zdecydowanie wyższy w porównaniu z utrzymaniem dzieci w rodzinach zastępczych zawodowych oraz rodzinnych domach dziecka.

2.2.2 PRZYCZYNY UMIESZCZANIA DZIECI W RODZINNEJ PIECZY ZASTĘPCZEJ

W celu określenia właściwego kierunku pracy z dzieckiem i rodziną zastępczą niezbędna jest diagnoza powstania kryzysu w rodzinie naturalnej. Poznanie przyczyn umieszczenia w rodzinie zastępczej pozwala na prowadzenie wysoce zindywidualizowanej pracy z dzieckiem. Procentową analizę przyczyn umieszczenia dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej przedstawia wykres poniżej.

Wykres 3. Przyczyny umieszczenia dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej.

Dane: MOPS w Kaliszu.

Analizując przyczyny umieszczenia dzieci w każdego typu rodzinach zastępczych na terenie miasta Kalisza wynika, że najczęstszą przyczyną jest uzależnienie rodziców biologicznych od alkoholu i narkotyków (52%). Indywidualna diagnoza każdego z przypadku skłania do wniosku, że uzależnieniom bardzo często towarzyszy niewydolność wychowawcza. Bardzo rzadko dzieci umieszczane są w pieczy zastępczej z powodu pobytu rodzica za granicą oraz długotrwałej choroby co najmniej jednego z rodziców. Nieliczne są również sytuacje, kiedy w rodzinach zastępczych przebywają dzieci małych matek (w Kaliszu z tego powodu wychowuje się w rodzinach zastępczych dwoje dzieci).

Nowym i coraz częstszym zjawiskiem powodującym kryzys w rodzinie naturalnej jest zażywanie przez jednego lub obojga rodziców substancji psychoaktywnych tzw. „dopalaczy”. W ostatnim okresie można zauważyć zwiększoną ilość przypadków, kiedy najmłodsze dzieci, w tym

niemowlęta umieszczane są z tego powodu w pieczy zastępczej. Zażywanie dopalaczy przez rodziców jest na tyle niebezpieczne dla pozostających pod ich opieką dzieci, że konieczne jest podejmowanie bezzwłocznych i interwencyjnych działań zabezpieczających zdrowie, a nawet życie dziecka. W 2015r. (według stanu do 30.09.2015r.) tutejszy Ośrodek we współpracy z sądem interweniował w przypadku 33 dzieci (w tym 24 dzieci z powodu zażywania przez rodziców dopalaczy). W wyniku prowadzonych działań ww. dzieci zostały powierzone opiece najbliższym członkom rodziny, umieszczone w rodzinach zastępczych (na terenie miasta Kalisza i innych powiatów) oraz w Domu Dziecka w Kaliszu.

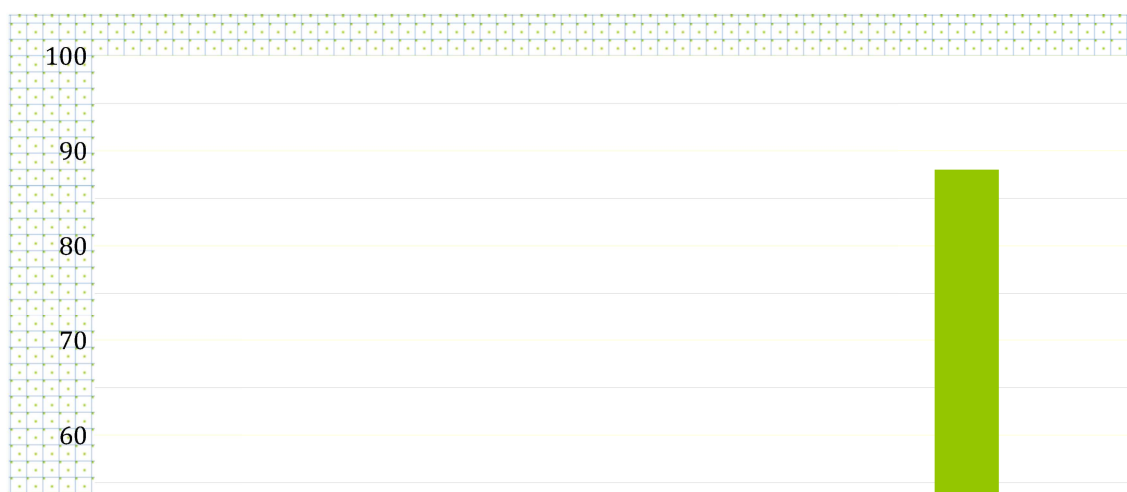
Analizie poddawany jest również cyklicznie wiek dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej.

Tabela 13. Liczba dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej w roku 2015 z wyszczególnieniem wieku.

Liczba dzieci przebywających w rodzinach zastępczych w roku 2015 z wyszczególnieniem wieku		Liczba dzieci w rodzinnych domach dziecka
Dzieci poniżej 1 roku	3	1
Dzieci od 1-3 lat	11	4
Dzieci 4-6 lat	16	3
Dzieci 7-13 lat	87	10
Dzieci 14-17 lat	51	2
Dzieci 18-24 lat	15	0
Łączna liczba dzieci	183	20

Dane: MOPS w Kaliszu.

Wykres 4. Dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej w 2015 roku.

Dane: MOPS w Kaliszu.

Z powyższych danych wynika, że największą liczbę dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej są dzieci w wieku 7-13 lat (88). Jedną z licznych grup stanowią również dzieci w wieku od 14-17 lat (51). Najmniej liczną grupę stanowią dzieci poniżej 1 roku życia (3). Z analizy danych posiadanych przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kaliszu wynika, że w porównaniu do pierwszego roku funkcjonowania ustawy powrotów dzieci do rodzin biologicznych jest z roku na rok coraz więcej. Niewiele dzieci zmienia rodzinę zastępczą lub jest kierowana z rodziny do placówki opiekuńczo-wychowawczej. Sporadyczne są również sytuacje, kiedy dzieci z rodzin zastępczych są adoptowane. Sytuację tą obrazuje tabela nr 14.

Tabela 14. Dzieci, które opuściły rodziny zastępcze przed ukończeniem 18 roku życia.

Dzieci, które opuściły rodziny zastępcze przed ukończeniem 18 roku życia	2012	2013	2014	2015*
Powrót do rodziny biologicznej	2	5	7	3
Umieszczenie w innej rodzinie zastępczej	0	1	1	2
Przekazanie do adopcji	1	0	1	0
Umieszczenie w placówkach opiekuńczo – wychowawczych i innych	0	4	1	0
Inne: np. samowolne opuszczenie rodziny zastępczej, ustanowienie miejsca pobytu w innej rodzinie	0	2	3	0
RAZEM	3	12	13	5

*według stanu do dnia 30.09.2015r.

Dane: MOPS w Kaliszu.

Pomimo prowadzenia zespołowej wielokierunkowej pracy na rzecz powrotu dzieci do ich rodzin biologicznych ciągle zbyt mało dzieci wraca do swoich domów. Należy jednak zauważyć, że proces przezwyciężenia kryzysu w rodzinie i próby naprawy systemu rodzinnego jest długotrwały. Z poprawą funkcjonowania rodziny, do której miałoby wrócić dziecko, związana jest często praca nad przezwyciężaniem uzależnień, zmianą mentalności, zmianą systemu wartości, a także wielopokoleniowych nawyków i przyzwyczajzeń, w tym przekazywania wyuczonej bezradności. Złożoność tych problemów powoduje, że proces ten trwa przez wiele lat i często jest narażony na niepowodzenie i porażkę, pomimo wysiłku zarówno specjalistów, jak i samych zainteresowanych. Podejmując decyzję o powrocie dziecka do domu rodzinnego należy

mieć pewność, że rodzina jest w pełni gotowa i wystarczająco silna. Rodzice, którzy odzyskaliby swoje dzieci, a nie byliby dobrze przygotowani i zmotywowani do ich wychowywania, narażają je na ponowny powrót do pieczy zastępczej.

Przepisy ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej umożliwiają dziecku, które ukończyło 18 lat pozostanie w rodzinnej pieczy zastępczej do czasu ukończenia nauki w szkole (nie dłużej niż do 25 r.ż.). Z analizy posiadanych danych wynika, że nadal niewielu spośród pełnoletnich wychowanków decyduje się opuścić rodzinę zastępczą. Doświadczenie wskazuje, że zdecydowana większość wychowanków pozostaje w rodzinach zastępczych.

Tabela 15. Wychowankowie powyżej 18 roku życia w pieczy zastępczej.

Rok	2012	2013	2014	2015*
Ogólna liczna pełnoletnich wychowanków rodzinnej pieczy zastępczej	42	38	43	31
W tym:				
Wychowankowie, którzy po osiągnięciu 18 r.ż. pozostali w rodzinie zastępczej	22	29	29	22
Wychowankowie, którzy po 18 r.ż. rozpoczęli proces usamodzielniania	20	9	14	9

*według stanu do dnia 30.09.2015r.

Dane: MOPS w Kaliszu.

Z powyższej tabeli wynika, że liczba pełnoletnich wychowanków decydujących się rozpocząć proces usamodzielnienia maleje. Z roku na rok coraz więcej osób decyduje się pozostać w rodzinie zastępczej mimo ukończenia 18 roku życia. Wpływ na tą sytuację może mieć m.in. kwestia finansowa. Zgodnie z przepisami pomoc pieniężna na kontynuowanie nauki dla usamodzielnianego wychowanka wynosi 500zł miesięcznie. Natomiast pomoc dla rodziny zastępczej na pokrycie kosztów utrzymania pełnoletniego wychowanka kontynuującego naukę wynosi: w rodzinie spokrewnionej 660zł miesięcznie, a w rodzinie niezawodowej, zawodowej i rodzinnym domu dziecka 1000zł miesięcznie.

2.2.3 USAMODZIELNIANI WYCHOWANKOWIE

Po opuszczeniu pieczy zastępczej zarówno rodzinnej jak i instytucjonalnej pełnoletni wychowankowie, zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, mają możliwość rozpocząć proces usamodzielnienia, w trakcie którego wspiera ich opiekun usamodzielnienia.

Procesowi usamodzielnienia podlegają również (zgodnie z przepisami) pełnoletni wychowankowie opuszczający: dom pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie, dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz schronisko dla nieletnich, zakład poprawczy, specjalny ośrodek szkolno-wychowawczy, specjalny ośrodek wychowawczy, młodzieżowy ośrodek socjoterapii i młodzieżowy ośrodek wychowawczy. Wychowankowie ww. ośrodków podlegają procesowi usamodzielnienia zgodnie z przepisami ustawy z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej.

Niezależnie od tego, z jakiego typu pieczy zastępczej czy instytucji usamodzielniają się wychowankowie, formy pomocy są jednakowe. Różnice występują jedynie w zasadach ich udzielania oraz wysokościach poszczególnych świadczeń.

Osobom usamodzielnianym przyznaje się pomoc pieniężną oraz udziela się pomocy w uzyskaniu: odpowiednich warunków mieszkaniowych w tym mieszkaniu chronionym, zatrudnienia, a także zapewnia się pomoc prawną i psychologiczną.

Formy pomocy finansowej dla usamodzielnianych wychowanków:

- 1) pomoc na kontynuowanie nauki,
- 2) pomoc na usamodzielnienie,
- 3) pomoc na zagospodarowanie.

Tabela 16. Liczba usamodzielniających się pełnoletnich wychowanków w latach 2012-2015 korzystających z poszczególnych form pomocy.

Rok	2012		2013	
	Wychowankowie			
	Placówek opiekuńczo - wychowawczych i innych ośrodków**	Rodzin zastępczych	Placówek opiekuńczo - wychowawczych i innych ośrodków**	Rodzin zastępczych
Pomoc pieniężna na kontynuowanie nauki	23	44	27	40
Pomoc pieniężna na usamodzielnienie	5	5	7	9
Pomoc na zagospodarowanie w formie rzeczowej	6	9	11	5
Rok	2014		2015*	
	Wychowankowie			
	Placówek opiekuńczo - wychowawczych i innych ośrodków**	Rodzin zastępczych	Placówek opiekuńczo - wychowawczych i innych ośrodków**	Rodzin zastępczych
Pomoc pieniężna na kontynuowanie nauki	23	41	14	42
Pomoc pieniężna na usamodzielnienie	6	5	2	9
Pomoc na zagospodarowanie w formie rzeczowej	8	7	3	7

*według stanu do dnia 30.09.2015r.

** dotyczy usamodzielnianych wychowanków schronisk dla nieletnich, zakładu poprawczego, młodzieżowego ośrodka socjoterapii i młodzieżowego ośrodka wychowawczego.

Dane : MOPS w Kaliszu.

Tabela 17. Koszty pomocy dla pełnoletnich wychowanków w latach 2012-2015.

Rok	2012		2013	
	Wychowankowie placówek opiekuńczo - wychowawczych i innych ośrodków:**	Wychowankowie rodzin zastępczych:	Wychowankowie placówek opiekuńczo - wychowawczych i innych ośrodków:**	Wychowankowie rodzin zastępczych:
Koszty pomocy dla usamodzielnianych wychowanków, w tym:				
Pomoc pieniężna na kontynuowanie nauki	88 460,95zł	189 263,74zł	99 138,38zł	175 825,31zł

Pomoc pieniężna na usamodzielnienie	28 011, 00zł	20 422, 80zł	44 505, 00zł	31 305,00zł
Pomoc na zagospodarowanie w formie rzeczowej	27 281, 97zł	42 923, 00zł	42 282,00zł	21 491,00zł
Razem poniesione wydatki w danym roku	39 6363,46zł		41 4546,69zł	
Rok	2014		2015*	
Koszty pomocy dla usamodzielnianych wychowanków, w tym:	Wychowankowie placówek opiekuńczo-wychowawczych i innych ośrodków:**	Wychowankowie rodzin zastępczych:	Wychowankowie placówek opiekuńczo-wychowawczych i innych ośrodków:**	Wychowankowie rodzin zastępczych:
Pomoc pieniężna na kontynuowanie nauki	72 682, 40zł	186 125, 38zł	48 431, 99zł	134 823, 85zł
Pomoc pieniężna na usamodzielnienie	27 999, 00zł	20 423, 00zł	14 835, 00zł	31 323, 00zł
Pomoc na zagospodarowanie w formie rzeczowej	22 207, 00zł	28 788, 00zł	4 100, 00zł	26 730, 99zł
Razem poniesione wydatki w danym roku	358 224,78zł		260 244, 83zł	

*według stanu do dnia 30.09.2015r.

** dotyczy usamodzielnianych wychowanków schronisk dla nieletnich, zakładu poprawczego, młodzieżowego ośrodka socjoterapii i młodzieżowego ośrodka wychowawczego.

Dane: MOPS w Kaliszu.

Z analizy danych MOPS w Kaliszu wynika, że pełnoletni wychowankowie rodzinnej pieczy zastępczej częściej kontynuują naukę w szkołach policealnych i na studiach niż wychowankowie placówek opiekuńczo-wychowawczych. W 2015r. spośród wszystkich usamodzielnionych wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych i innych ośrodków tylko 13,3% kontynuowało naukę na studiach. Z usamodzielnionych wychowanków rodzin zastępczych odsetek studentów stanowił 36%.

Z badań ankietowych dotyczących funkcjonowania w społeczeństwie wychowanków opuszczających placówki opiekuńczo - wychowawcze i rodziny zastępcze, realizowanych przez

MOPS w Kaliszu w 2013r. wynika, że wychowankowie rodzin zastępczych po rozpoczęciu procesu usamodzielnienia częściej decydują się na kontynuowanie nauki i uzyskują wyższy poziom wykształcenia, niż wychowankowie placówek opiekuńczo-wychowawczych. Nie ma znaczących różnic w sytuacji zawodowej pomiędzy ww. wychowankami.

Z analizy danych MOPS w Kaliszu wynika, że głównym problemem z jakim borykają się wychowankowie pieczy zastępczej to brak stałej pracy oraz brak własnego mieszkania. Wychowankowie rodzin zastępczych rozpoczynający proces usamodzielnienia najczęściej mogą mieszkać nadal wspólnie ze swoimi rodzinami zastępczymi.

Natomiast wychowankowie placówek opiekuńczo – wychowawczych po osiągnięciu pełnoletności lub po ukończeniu nauki, często powracają do domów rodzinnych, z których przed laty zostali zabrani do placówek.

W mieście Kaliszu wśród wychowanków pieczy zastępczej jest małe zainteresowanie możliwością zamieszkania w mieszkaniu chronionym. Może być to spowodowane faktem, iż mieszkanie chronione przy Centrum Interwencji Kryzysowej w Kaliszu nie jest samodzielnym mieszkaniem, a jedynie miejscem w pokoju z dostępem do kuchni i świetlicy, wspólnej dla wszystkich mieszkańców.

Tabela 18. Liczba wychowanków korzystających z pomocy w formie mieszkania chronionego w latach 2012-2015.

Rok	2012	2013	2014	2015*
Liczba wychowanków korzystających z pomocy w formie mieszkania chronionego.	5	3	3	4

**według stanu do dnia 30.09.2015r.
Dane: MOPS w Kaliszu.*

W celu zwiększenia potencjału społeczno – zawodowego usamodzielniający się wychowankowie mają możliwość korzystania z pomocy psychologicznej, pomocy koordynatora oraz pracy socjalnej.

W latach 2012-2013 w ramach projektu systemowego "Być albo nie być na rynku pracy" współfinansowanego ze środków EFS, 16 wychowanków ukończyło kursy zawodowe, warsztaty „Ku samodzielności” oraz warsztaty gospodarstwa domowego. Uczestnicy projektu mieli okazję do indywidualnej konsultacji z psychologiem oraz doradcą zawodowym.

3. POZYSKIWANIE KANDYDATÓW I PROMOWANIE IDEI RODZINNEJ PIECZY ZASTĘPCZEJ

W ramach pozyskiwania kandydatów na rodziny zastępcze Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kaliszu podejmuje wiele inicjatyw, które przyczyniają się do poszerzenia grona opiekunów zastępczych.

Kierując się ideą wspierania i promowania rodzicielstwa zastępczego Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kaliszu w 2012 roku zapoczątkował kampanię promowania rodzicielstwa zastępczego. Na jej potrzeby opracowano tematyczne plakaty i ulotki. Dodatkowo w lokalnej telewizji, radio i prasie ukazały się reportaże, a na stronie internetowej MOPS w Kaliszu i Urzędu Miasta Kalisza wśród aktualności umieszczony został film promujący rodzinną pieczę zastępczą. W 2013r. kampania została dodatkowo wsparta przez parafie kaliskie i kontynuowana przez kolejne lata.

Warto również wspomnieć, iż w ramach promowania idei rodzicielstwa zastępczego oraz integracji, a także wspólnego uczczenia dnia rodzicielstwa zastępczego w 2013 roku podjęto współpracę z Wydziałem Pedagogiczno – Artystycznym w Kaliszu Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu oraz Domem Dziecka w Kaliszu. W ramach podjętej inicjatywy „Uniwersytet dla rodziny” zorganizowano m.in. wykłady pt.: „ Kim jest dziecko, kim ja jestem dla dziecka – o trzech rodzajach więzi z dzieckiem w opiece zastępczej” oraz „Rozpoznawanie wczesnych zaburzeń rozwojowych u dzieci”. Słuchaczami wykładów były nie tylko rodziny zastępcze, ale wszyscy inni, którzy przyłączyli się do uczczenia dnia pieczy zastępczej.

W czerwcu 2015r. MOPS w Kaliszu zorganizował we współpracy ze Szkołą Podstawową nr 7, Państwowym Inspektoratem Sanitarnym w Kaliszu oraz Radą Osiedla Korczak - Piknik Rodzinny, który połączył ideę propagowania rodzicielstwa zastępczego oraz zdrowego stylu życia.

4. SZKOLENIA KANDYDATÓW NA RODZINY ZASTĘPCZE

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kaliszu, jako pełniący funkcję organizatora rodzinnej pieczy zastępczej prowadzi szkolenia dla kandydatów na rodzinę zastępczą. Kandydaci pragnący zostać zawodową, niezawodową rodziną zastępczą lub rodzinnym domem dziecka po sprawdzeniu warunków określonych przepisami są kierowani na szkolenie, które prowadzone jest Programem PRIDE.

Kandydaci na spokrewnioną rodzinę zastępczą odbywają szkolenie według indywidualnego planu. Z uwagi na znaczną przewagę kandydatów na spokrewnione rodziny zastępcze szkolenia odbywają się zwykle w kilku edycjach.

Tabela 19. Zestawienie odbytych i planowanych szkoleń dla kandydatów na rodziny zastępcze w latach 2012-2015.

Rok	2012	2013	2014	2015*
Kandydaci na rodzinę zastępczą spokrewnioną przeszkoleni według indywidualnego planu szkolenia	17 osób (11 rodzin)	25 osób (18 rodzin)	15 osób (11 rodzin)	9 osób (7rodzin);
Kandydaci na rodzinę zastępczą niezawodową	9 osób (5 rodzin)	10 osób (5 rodzin)	8 osób (4 rodziny)	6 osób (4 rodziny) W miesiącu październiku rozpoczęto kolejne szkolenie, na które skierowanie otrzymało 9 osób.
Kandydaci na rodzinę zastępczą zawodową oraz rodzinne domy dziecka	0	0	9 osób (5 rodzin)	0

*według stanu do dnia 30.09.2015r.

Dane: MOPS w Kaliszu.

Z powyższej tabeli wynika, że kandydaci na spokrewnioną rodzinę zastępczą stanowią znacznie licznější grupę, niż kandydaci na rodzinę zastępczą niezawodową. Mimo, iż liczba kandydatów na rodzinę niezawodową ma tendencję stałą to jednak permanentnie odczuwalna jest zbyt mała

ogólna liczba rodzin zastępczych niezawodowych, do których można kierować dzieci pozbawione opieki rodziców.

5. WSPIERANIE RODZIN ZASTĘPCZYCH

5.1 KOORDYNATORZY RODZINNEJ PIECZY ZASTĘPCZEJ

Rodziny zastępcze oraz prowadzący rodzinne domy dziecka zostają objęci na ich wniosek opieką koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej. Koordynator jest wyznaczony przez organizatora rodzinnej pieczy zastępczej i ma pod swoją opieką nie więcej niż 15 rodzin zastępczych lub rodzinnych domów dziecka.

Koordynatorzy w ramach zadaniowego czasu pracy udzielają dodatkowego wsparcia i pomocy rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka w wypełnianiu ich funkcji. Rodziny objęte tą formą pomocy odwiedzane są przez koordynatora w miejscu zamieszkania rodziny zastępczej. Taki charakter pracy daje możliwość intensywnych i wysoce zindywidualizowanych działań na rzecz dziecka i rodziny.

Zatrudnienie koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej oraz liczba rodzin i dzieci, które w danym roku pozostawały pod opieką koordynatora przedstawia tabela nr 20.

Tabela 20. Koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej.

Rok	2012	2013	2014	2015
Liczba zatrudnionych koordynatorów	3	4	4	5
Liczba rodzin pod opieką koordynatorów	51	86	97	65*
Liczba dzieci w tych rodzinach	87	133	151	108

*Liczba rodzin objętych pomocą koordynatora zmniejszyła się w stosunku do ubiegłego roku z uwagi na zmianę przepisów (zgodnie z przepisami do końca grudnia 2014r. koordynator mógł mieć pod opieką 30 rodzin).

W ramach wspierania rodzin zastępczych w latach 2012-2015 organizowano pogadanki i szkolenia podwyższające kompetencje opiekunów – wychowawców rodzin zastępczych. „Wspomaganie dziecka z rozwojem FAS”, „Przemoc i agresja u dzieci. Jak sobie z nimi radzić”,

„Rozwój psychoseksualny dzieci”, „Nowe środki psychoaktywne oraz praca diagnostyczno – terapeutyczna z młodzieżą” - to tematy, które zostały poruszone na zorganizowanych szkoleniach.

Dodatkową formę wsparcia dla rodzin zastępczych jest również prowadzona od 2013r. grupa wsparcia. Jej celem jest wymiana doświadczeń i uczuć uczestników, poszerzenie wglądu w sytuację, w której się znajdują, a przede wszystkim wzajemne wsparcie.

W 2015r. rozpoczęto cykl zajęć warsztatowych pt. „Dorastanie bez agresji”, których uczestnikami są dzieci wychowujące się w rodzinach zastępczych.

W ramach zadań przewidzianych dla organizatora rodzinnej pieczy zastępczej pracownicy MOPS prowadzą:

- poradnictwo psychologiczne,
- poradnictwo socjalne,
- poradnictwo pedagogiczne,
- poradnictwo prawne (w tym pomoc w sporządzaniu wniosków do sądu).

Ponadto w ramach wsparcia rodzin zastępczych - koordynatorzy współpracują z Ośrodkiem Adopcyjnym, Sądem Rejonowym w Kaliszu, placówkami oświaty, świetlicami socjoterapeutycznymi oraz innymi organizacjami pozarządowymi.

6. CELE i ZADANIA PROGRAMU

Celem głównym programu jest rozwój pieczy zastępczej na terenie miasta Kalisza.

Cele szczegółowe:

1. Rozwój rodzinnej pieczy zastępczej poprzez pozyskiwanie i szkolenie kandydatów.
2. Pozyskiwanie i szkolenie kandydatów na rodziny zastępcze.
3. Wzmacnianie istniejących rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka poprzez kontynuowanie i rozwijanie dotychczasowych form wsparcia.
4. Rozwój zawodowych form pieczy zastępczej, w tym dążenie do utworzenia pogotowia rodzinnego.
5. Udzielanie kompleksowego wsparcia w procesie usamodzielniania wychowankom opuszczającym rodzinną i instytucjonalną pieczę zastępczą.
6. Praca zespołowa specjalistów z rodzinami biologicznymi prowadzona na rzecz powrotów dzieci do tych rodzin.
7. Zapewnienie miejsc w instytucjonalnej pieczy zastępczej dzieciom, dla których nie udało się pozyskać miejsca w rodzinnej pieczy zastępczej.

Zadania do wykonania w ramach celów szczegółowych oraz sposób ich realizacji przedstawia tabela poniżej.

Tabela 21. Cel, zadania oraz sposób realizacji Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej w mieście Kaliszu w latach 2016-2018.

Cel	Zadanie	Sposób realizacji
1. Rozwój rodzinnej pieczy zastępczej poprzez pozyskiwanie i szkolenie kandydatów. 2. Pozyskiwanie i szkolenie kandydatów na rodziny zastępcze.	- zwiększenie liczby rodzin zastępczych, - promowanie idei rodzicielstwa zastępczego, - podejmowanie działań zmierzających do regulowania sytuacji prawnej dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej;	- prowadzenie kampanii na rzecz rozpowszechniania idei rodzicielstwa zastępczego, - organizacja innych inicjatyw mających na celu promowanie rodzicielstwa zastępczego, - organizowanie szkoleń dla kandydatów na rodziców zastępczych, - współpraca z ośrodkami adopcyjnymi, sądem rejonowym, placówkami oświatowymi oraz innymi instytucjami pozarządowymi, - prowadzenie poradnictwa prawnego;
2. 3. Wzmacnianie istniejących rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka poprzez kontynuowanie i rozwijanie dotychczasowych form wsparcia.	- Podejmowanie działań wspierających na rzecz istniejących już rodzin zastępczych oraz rodzinnych domów dziecka;	- zapewnienie rodzinom pomocy psychologicznej, pedagogicznej, socjalnej i prawnej, - zapewnienie pomocy i wsparcia osobom sprawującym rodzinną pieczę zastępczą w szczególności w ramach grup wsparcia, - zapewnienie wsparcia poprzez rodziny pomocowe, - pomoc finansowa dla rodzin zastępczych oraz rodzinnych domów dziecka zgodnie z przepisami wynikającymi z ustawy, - współpraca z ośrodkami pomocy

		<p>społecznej, sądami, organizacjami pozarządowymi, kościołami i związkami wyznaniowymi, placówkami oświatowymi, podmiotami leczniczymi w zakresie pomocy rodzinom sprawującym rodzinną pieczę zastępczą,</p> <ul style="list-style-type: none"> - działania zmierzające do pozyskiwania wolontariuszy udzielających pomocy rodzinom zastępczym oraz rodzinnym domom dziecka, - zapewnienie rodzinom zastępczym zawodowym i niezawodowym oraz rodzinnym domom dziecka poradnictwa, które ma na celu zachowanie i wzmacnianie ich kompetencji oraz przeciwdziałanie zjawisku wypalenia zawodowego, - organizowanie szkoleń mających na celu podnoszenie kompetencji wychowawczych opiekunów zastępczych, - prowadzenie terapii dla osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą i ich dzieci oraz dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej;
4. Rozwój zawodowych form pieczy zastępczej w tym dążenie do utworzenia pogotowia rodzinnego	- utworzenie nowych rodzin zawodowych oraz rodzinnych domów dziecka;	<ul style="list-style-type: none"> - upowszechnianie roli i rozwoju zawodowych rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka, - przeprowadzenie szkoleń dla kandydatów na rodziny zawodowe oraz rodzinne domy dziecka;
5. Udzielanie kompleksowego wsparcia w procesie usamodzielniania wychowankom opuszczającym rodzinną i instytucjonalną pieczę zastępczą.	- udzielanie wsparcia usamodzielnianych wychowanków rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej;	<ul style="list-style-type: none"> - przyznawanie pomocy finansowej zgodnie z przepisami wynikającymi z ustawy, - umożliwienie zamieszkania usamodzielnianym wychowankom w mieszkaniu chronionym, - umożliwienie udziału w projektach unijnych usamodzielnianych wychowanków mających na celu wzmocnienie ich kompetencji społecznych i zawodowych, - prowadzenie poradnictwa prawnego, - udzielania wsparcia psychologicznego, - prowadzenie cykli warsztatów przygotowujących wychowanków do samodzielnego życia;
6. Praca zespołowa specjalistów z rodzinami biologicznymi prowadzona na	- wzbudzanie i podtrzymanie motywacji rodzin biologicznych do podejmowania działań zmierzających do powrotu dziecka do rodziny,	<ul style="list-style-type: none"> - wsparcie psychologiczne i pedagogiczne, - pomoc prawna, - pomoc socjalna;

rzecz powrotów dzieci do tych rodzin.	- pomoc rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka w nawiązaniu kontaktu z rodzinami biologicznymi, - ścisła współpraca koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej z asystentem rodziny biologicznej;	
7. Zapewnienie miejsc w instytucjonalnej pieczy zastępczej dzieciom, dla których nie udało się pozyskać miejsca w rodzinnej pieczy zastępczej	- Zwiększenie ilości miejsc w instytucjonalnej pieczy zastępczej w mieście Kaliszu;	- Zagospodarowanie i wyposażenie czternastu miejsc w instytucjonalnej pieczy zastępczej na terenie Miasta Kalisza;

Zadania będą realizowane w sposób ciągły zgodnie z limitami wymienionymi w ww. Programie.

7. LIMITY RODZIN ZASTĘPCZYCH ZAWODOWYCH NA LATA 2016-2018

Tabela 22. Zawarcie w ramach rodzinnej pieczy zastępczej umów na prowadzenie Rodzinnych Domów Dziecka.

Rok	2016	2017	2018
	+1	+2	+2

Tabela 23. Limit tworzenia zawodowych rodzin zastępczych na dany rok kalendarzowy.

Rok	2016	2017	2018
	+2	+3	+3

8. ZAKŁADANE REZULTATY REALIZACJI PROGRAMU

1. Wzrost liczby rodzin zastępczych niezawodowych, zawodowych i rodzinnych domów dziecka.
2. Postrzeganie przez społeczeństwo rodzin zastępczych, jako najlepszego środowiska dla rozwoju dziecka pozbawionego możliwości wychowania się w rodzinie biologicznej.
3. Wsparcie istniejących rodzin zastępczych.
4. Zwiększenie świadomości społeczności lokalnej odnośnie wartości rodziny poprzez podejmowanie działań profilaktycznych i promujących wartości rodzinne.
5. Wzrost liczby dzieci powracających do rodzin biologicznych.
6. Kompleksowe wsparcie osób usamodzielnianych opuszczających zastępcze formy opieki.
7. Zabezpieczenie miejsc w instytucjonalnej pieczy zastępczej dla dzieci pozbawionych opieki rodziców, dla których nie udało się pozyskać miejsc w rodzinach zastępczych.

9. ZAGROŻENIA DLA REALIZACJI ZADAŃ UJĘTYCH W PROGRAMIE

1. Niewystarczająca liczba lub brak kandydatów na pełnienie funkcji rodzin zastępczych i prowadzących rodzinne domy dziecka.
2. Brak kandydatów na przyjęcie do rodzinnej pieczy zastępczej dzieci niepełnosprawnych, z zaburzeniami zachowania, nastolatków, małoletnich matek.
3. Ryzyko wypalenia zawodowego rodziców zastępczych.
4. Niewystarczające środki finansowe przeznaczone na rozwój pieczy zastępczej.
5. Sprzeczność i niejasność przepisów.
6. Niewystarczająca liczba personelu do realizacji poszczególnych zadań (brak odpowiedniej liczby koordynatorów i specjalistów pracy z rodziną: psycholog, pedagog)
7. Brak współpracy usamodzielniających się wychowanków zastępczych form opieki w procesie usamodzielnienia (nierealizowanie indywidualnych programów usamodzielnienia, demoralizacja, nałogi).

10. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Realizatorem Programu jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kaliszu. Działania zawarte w Programie finansowane będą z budżetu miasta Kalisza (budżet powiatu). Ponadto Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kaliszu jako realizator Programu podejmie wszelkie działania w celu pozyskania środków z budżetu państwa w ramach dotacji celowych na finansowanie wsparcia jednostek samorządu terytorialnego w budowaniu lokalnego systemu pieczy zastępczej.

11. ADRESACI PROGRAMU

Odbiorcami Programu są kandydaci do pełnienia funkcji rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka, istniejące już rodziny zastępcze oraz rodzinne domy dziecka, a także wychowankowie wszystkich form pieczy zastępczej oraz rodziny biologiczne dzieci i młodzieży wychowującej się w pieczy zastępczej.

12. MONITOROWANIE PROGRAMU

Monitorowanie Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej w mieście Kaliszu na lata 2016-2018 odbywać się będzie na podstawie sporządzanej sprawozdawczości z wykonywania zadań oraz analizy zbieranych informacji na temat realizacji działań ujętych w Programie.

Informacje te przekładane będą Radzie Miejskiej Kalisza w corocznym sprawozdaniu z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kaliszu.

Program ma charakter otwarty i będzie podlegał ewaluacji w zależności od pojawiających się potrzeb i możliwości finansowych powiatu w zakresie pieczy zastępczej.

SPIS TABEL

Tabela 1. Średnia miesięczna liczba dzieci przebywających w danym roku w Domu Dziecka w Kaliszu.....	2
Tabela 2. Wiek dzieci z miasta Kalisza przebywających w Domu Dziecka w Kaliszu oraz w placówkach opiekuńczo - wychowawczych na terenie innych powiatów.....	2
Tabela 3. Zestawienie dzieci opuszczających Dom Dziecka w Kaliszu przed ukończeniem 18 roku życia.....	3
Tabela 4. Miesięczne koszty utrzymania jednego dziecka w latach 2014-2015 w instytucjonalnej pieczy zastępczej.....	4
Tabela 5. Łączna liczba dzieci pochodzących z Kalisza przebywających w placówkach opiekuńczo - wychowawczych poza Kaliszem w poszczególnych latach wraz z kosztami za dany rok.....	6
Tabela 6. Liczba rodzin zastępczych funkcjonujących na terenie Kalisza oraz liczba dzieci przebywających w tych rodzinach w latach 2012-2015.....	8
Tabela 7. Liczba rodzin zastępczych wychowujących dzieci z miasta Kalisza na terenie innych powiatów.....	10
Tabela 8. Pomoc finansowa na utrzymanie dzieci pochodzących z miasta Kalisza, a przebywających w rodzinach zastępczych na terenie innych powiatów.....	10
Tabela 9. Koszty utrzymania dzieci pochodzących z miasta Kalisza i przebywających w rodzinach zastępczych na terenie miasta Kalisza.....	11
Tabela 10. Liczba rodzinnych domów dziecka obsługiwanych przez miasto Kalisz na przełomie lat 2012-2015.....	12
Tabela 11. Udzielona pomoc finansowa dla rodzinnych domów dziecka w latach 2012-2015.....	13
Tabela 12. Średni koszt utrzymania dziecka z miasta Kalisza w placówce opiekuńczo - wychowawczej, rodzinnym domu dziecka oraz rodzinie zastępczej zawodowej i zawodowej specjalistycznej według stanu do dnia 30.09.2015r.....	14
Tabela 13. Liczba dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej w roku 2015 z wyszczególnieniem wieku.....	16
Tabela 14. Dzieci, które opuściły rodziny zastępcze przed ukończeniem 18 roku życia.....	17
Tabela 15. Wychowankowie powyżej 18 roku życia w pieczy zastępczej.....	18
Tabela 16. Liczba usamodzielniających się pełnoletnich wychowanków w latach 2012-2015 korzystających z poszczególnych form pomocy.....	20
Tabela 17. Koszty pomocy dla pełnoletnich wychowanków w latach 2012-2015.....	20
Tabela 18. Liczba wychowanków korzystających z pomocy w formie mieszkania chronionego w latach 2012-2015.....	22

Tabela 19. Zestawienie odbytych i planowanych szkoleń dla kandydatów na rodziny zastępcze w latach 2012-2015.....	24
Tabela 20. Koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej.....	25
Tabela 21. Cel, zadania oraz sposób realizacji Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej w mieście Kaliszu w latach 2016-2018.....	27
Tabela 22. Zawarcie w ramach rodzinnej pieczy zastępczej umów na prowadzenie Rodzinnych Domów Dziecka.....	30
Tabela 23. Limit tworzenia zawodowych rodzin zastępczych na dany rok kalendarzowy.....	30

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1 .Formy rodzinnej pieczy zastępczej.....	7
Wykres 2. Typy rodzin zastępczych w mieście Kaliszu w latach 2012-2015.....	9
Wykres 3. Przyczyny umieszczania dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej.....	15
Wykres 4. Dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej w 2015 roku.....	16

*Przewodniczący
Rady Miejskiej Kalisza
/.../
Andrzej Plichta*